

Van projectgebied naar leefgebied

*Onderzoeksaanpak informatiepositie, gebiedsafweging en
handelingsruimte Zeeuws-Vlaamse dorpen*

versie: 26 juni 2026

Van projectgebied naar leefgebied

Onderzoeksaanpak informatiepositie, gebiedsafweging en handelingsruimte Zeeuws-Vlaamse dorpen

Inhoudsopgave

1. **Aanleiding**
2. **Dubbele functie: houvast op korte termijn en bouwstenen voor de lange termijn**
3. **Geen blanco startpunt**
4. **Doel en centrale onderzoeksvraag**
5. **Bestuurlijke context en voorwaarden**
6. **Positie en rol van de ZVKK**
7. **Krachtenveld- en belangenanalyse**
  - 7.1 Rijk
  - 7.2 Provincie Zeeland
  - 7.3 Gemeenten
  - 7.4 Dorpen, dorpsraden en bewonerscollectieven
  - 7.5 Bedrijfsleven en industrie
  - 7.6 Landbouw
  - 7.7 Jongeren en toekomstige generaties
  - 7.8 Onderwijs, kennisinstellingen en arbeidsmarktpartijen
  - 7.9 Maatschappelijke organisaties, zorg, welzijn en dorpshuizen
  - 7.10 Natuur, landschap, water, recreatie en toerisme
8. **Drie pijlers voor een gebiedsafweging**
  - 8.1 Werkgelegenheid en verdienvermogen
  - 8.2 Gezonde leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit
  - 8.3 Participatie, co-creatie en vertrouwen
9. **Onderzoeksmodel: vier poorten en zes toetsen**
10. **Onderzoeksthema's**
  - 10.1 Kernenergie als kennisdossier
  - 10.2 Energie-infrastructuur als gebiedsopgave
  - 10.3 Bereikbaarheid, bouwlogistiek en hulpdiensten
  - 10.4 Water, landbouw en klimaatadaptatie
  - 10.5 Leefomgeving, gezondheid en veiligheid
  - 10.6 Economie, arbeidsmarkt en demografie
  - 10.7 Onderwijs, kennisontwikkeling en jongerenperspectief
  - 10.8 Criteria, gewichten en voorwaarden
11. **Onderzoekslijnen**
  - 11.1 Reconstructie van het lopende proces
  - 11.2 Dossier- en samenhanganalyse
  - 11.3 Krachtenveld- en belangenanalyse
  - 11.4 Integrale infrastructuur- en gebiedsdrukanalyse
  - 11.5 Analyse kennispositie gezondheid, veiligheid en leefomgeving
  - 11.6 Water, landbouw, economie, arbeidsmarkt, onderwijs en demografie
  - 11.7 Analyse van criteria, aannamen en voorwaardenpakketten
  - 11.8 Dorpspositie, representativiteit, co-creatie en doorwerking
12. **Onderzoeksproducten**
  - 12.1 Proces- en besliskalender
  - 12.2 Dossier- en bronnenregister
  - 12.3 Krachtenveld- en belangenkaart
  - 12.4 Integrale infrastructuur- en gebiedsdrukkaart
  - 12.5 Kennisdossier gezondheid, veiligheid, leefomgeving en water
  - 12.6 Toekomstwaarde-analyse Zeeuws-Vlaanderen

12.7 Toetsnotitie criteria, aannamen en voorwaardenpakketten

12.8 Handelings- en aanbevelingsagenda

13. Fasering

13.1 Fase 1: snelle ordening, urgentievragen en informatiepositie

13.2 Fase 2: inhoudelijke verdieping en gebiedsanalyse

13.3 Fase 3: krachtenveld, belangen, co-creatie en toekomstwaarde

13.4 Fase 4: dorpspositie, doorwerking en aanbevelingen

14. Monitoring en bijsturingssignalen

15. Praktische procesverbeteringen

16. Afbakening

17. Kernboodschap

1. Aanleiding

In Zeeuws-Vlaanderen komen meerdere grote ruimtelijke en energetische opgaven samen. Het gaat niet alleen om mogelijke nieuwe kerncentrales, maar ook om 380 kV-infrastructuur, converterstations, aanlanding van wind op zee, netuitbreidingen, tijdelijke werkterreinen, bouwlogistiek, watergebruik, landbouwgrond, natuur, gezondheid, veiligheid, leefbaarheid, landschap, toerisme, arbeidsmarkt en bestuurlijke besluitvorming.

Voor overheden, projectorganisaties en technische partijen kunnen dit afzonderlijke dossiers zijn, elk met een eigen procedure, planning, kaartbeeld, verantwoordelijke organisatie en participatiemoment. Voor inwoners, dorpsraden, agrariërs, ondernemers en bewonerscollectieven komen deze trajecten echter samen in één leefgebied. Zij ervaren niet de losse projecten, maar de optelsom van ruimtelijke verandering, kansen, risico's, onzekerheid en toekomstvragen.

Wat op kaarten verschijnt als zoekgebied, stationslocatie, corridor, aansluitpunt of uitbreidingsruimte, is voor inwoners geen lege ruimte. Het gaat om polders, akkers, erven, dijken, krekens, woningen, bedrijven, dorpsranden en wegen waar mensen wonen, werken, boeren, recreëren en verantwoordelijkheid voor dragen. Juist daarom moet lokale betrokkenheid niet worden gezien als emotie tegenover rationaliteit, maar als gebiedskennis. Wie hier woont en werkt, weet wat er op het spel staat wanneer een leefgebied als projectgebied wordt gelezen.

Daarbij hoort ook een toets op papieren locatiebeelden. Kloppen bestuurlijke of technische beschrijvingen van een gebied met de feitelijke situatie ter plekke? Een locatie kan op kaartbeelden logisch lijken vanwege ruimte, aansluitbaarheid of uitbreidbaarheid, terwijl dezelfde plek in het leefgebied betekenis heeft als landbouwgrond, dorpsrand, route, natuurgebied, recreatieve omgeving, bedrijfslocatie of familiegeschiedenis. Juist daarom moet het onderzoek niet alleen kijken naar formele projectkaarten, maar ook naar de gebiedswerkelijkheid: hoe wordt een plek gebruikt, beleefd, onderhouden en doorgegeven?

Tegelijk is het belangrijk om het ruimtedrukargument zorgvuldig te formuleren. De ruimtelijke druk in Zeeuws-Vlaanderen is niet vanzelfsprekend groter dan in stedelijke of industriële regio's zoals Rotterdam, Amsterdam, Schiphol of het Noordzeekanaalgebied. Zij is vooral anders van aard. Grootschalige energie- en infrastructuurprojecten landen hier in een agrarisch, landschappelijk, grensoverschrijdend en dorpsgewijs georganiseerd gebied, met kwetsbare bereikbaarheid, vergrijzing, ontgroening, druk op voorzieningen, sterke landbouwstructuren, toeristische kwaliteiten, natuurwaarden en een beperkt aantal hoofdverbindingen. De kernvraag is daarom niet of Zeeuws-Vlaanderen meer druk ervaart dan andere regio's, maar hoe deze specifieke druk zich verhoudt tot het karakter, de draagkracht en de gewenste toekomst van het gebied.

Initiatiefnemers uit het gebied hebben de Zeeuwse Vereniging van Kleine Kernen (ZVKK) gevraagd om hierin mee te denken en ondersteuning te bieden. Vanuit het *interviewprogramma Veerkrachtige en Weerbare Dorpen* kan hiervoor capaciteit worden ingezet. Dit programma sluit aan bij de ontwikkellijn van de ZVKK om dorpsraden en bewonerscollectieven via interview, thematische werkgroepen en gerichte ondersteuning sterker toe te rusten bij complexe leefbaarheids- en gebiedsvraagstukken.

De inzet van dit onderzoek is niet om één inhoudelijk standpunt namens alle dorpen in te nemen. De inzet is om de informatiepositie, gebiedskennis en handelingsruimte van Zeeuws-Vlaamse dorpen te versterken in een complex en al lopend besluitvormingsproces. Tegelijk wil deze onderzoeksaanpak bouwstenen aanreiken voor een bredere gebiedsafweging: onder welke voorwaarden kunnen grote energie- en infrastructuurkeuzes bijdragen aan een vitaal, gezond en toekomstbestendig Zeeuws-Vlaanderen?

Daarmee vervangt of amendeert deze onderzoeksaanpak geen bestaande regiovisies of plannen. Zij sluit juist aan bij bestaande regionale kaders, waaronder het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland2050, North Sea Port District en andere lopende programma's. De toegevoegde waarde ligt in het dorpen- en leefgebiedsperspectief: wat betekenen nationale en regionale systeemkeuzes concreet voor kernen, polders, landbouw, voorzieningen, bereikbaarheid, gezondheid, sociale cohesie en toekomstige generaties?

Voor het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen is daarbij van belang als bestaand regionaal toetsingskader. Dat plan gaat niet alleen over economische ontwikkeling of losse projecten, maar over brede welvaart, leefbaarheid, gezondheid, bereikbaarheid, voorzieningen, sociale cohesie en toekomstperspectief. Als dat het gedeelde toekomstperspectief voor Zeeuws-Vlaanderen is, moeten grote energie- en infrastructuurkeuzes daar expliciet aan worden verbonden. De vraag is dus niet of er een nieuwe visie naast bestaande regiovisies moet komen, maar of bestaande regionale visies consequent worden toegepast voordat afzonderlijke projectkeuzes de toekomst van het gebied feitelijk al mede bepalen.

2. Dubbele functie: houvast op korte termijn en bouwstenen voor de lange termijn

Deze onderzoeksaanpak verbindt twee opgaven. Op korte termijn helpt zij dorpen, dorpsraden en bewonerscollectieven om **houvast te krijgen in een besluitvormingsproces** dat al loopt. Voor Zeeland worden de komende maanden bepalend, omdat wordt toegewerkt naar een voorlopige locatiekeuze voor nieuwe kerncentrales. Tegelijk wordt gewerkt aan een voorlopig Rijk-Regiopakket dat met die locatiekeuze samenhangt. Dorpen moeten vóór belangrijke besluitmomenten kunnen zien welke besluiten eraan komen, welke informatie nu nodig is, welke vragen nog gesteld moeten worden, welke voorwaarden bestuurlijk zijn geformuleerd en waar nog beïnvloedingsruimte bestaat.

Op langere termijn levert het onderzoek **bouwstenen voor een bredere gebiedsafweging**. De vraag is dan niet alleen wat kernenergie en samenhangende infrastructuur betekenen voor dorpen, maar ook welke toekomst Zeeuws-Vlaanderen voor zijn inwoners wil en onder welke voorwaarden grote energie- en infrastructuurinvesteringen daaraan kunnen bijdragen. Het gaat dan om werkgelegenheid, verdienvermogen, technisch onderwijs, kennisontwikkeling, regionale bedrijvigheid, voorzieningen, gezonde leefomgeving, landbouw, water, recreatie, toerisme, participatie, jongerenperspectief en vertrouwen in de overheid.

Daarbij staat een grotere bestuurlijke vraag centraal: hoe zorgen we ervoor dat grote energie- en infrastructuurkeuzes bijdragen aan een sterke, gezonde en toekomstbestendige regio? Die vraag sluit aan bij de lijn van het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen. Energie- en infrastructuurkeuzes moeten daarom niet alleen worden beoordeeld op technische haalbaarheid, ruimtelijke inpassing of economische belofte, maar ook op hun bijdrage aan brede welvaart, leefbaarheid, gezondheid, voorzieningen, bereikbaarheid, sociale samenhang en toekomstbestendigheid.

De korte termijn en lange termijn horen daarbij nadrukkelijk bij elkaar. Goede gebiedsontwikkeling begint met een eerlijke informatiepositie. Omgekeerd krijgt een sterke informatiepositie meer betekenis wanneer zij wordt verbonden met de vraag hoe het gebied er op langere termijn sterker, gezonder en toekomstbestendiger uit kan komen. Deze onderzoeksaanpak wil daarom zowel overzicht en handelingsruimte bieden in het huidige proces als bijdragen aan een opbouwende regionale agenda voor de toekomst.

De lessen uit dit proces kunnen Zeeuws-breed worden benut, omdat ook andere dorpen en regio's te maken krijgen met grote ruimtelijke en energetische opgaven waarbij informatiepositie, gebiedskennis en handelingsruimte van inwoners vroegtijdig moeten worden geborgd.

3. Geen blanco startpunt

Dit onderzoek begint niet vanaf nul. Het proces is al onderweg. Er zijn documenten verschenen, kaarten besproken, inspraakmomenten benut, bestuurlijke contacten gelegd, bijeenkomsten georganiseerd en lokale kennis opgebouwd. Inwoners en bewonersgroepen zijn niet aan de zijlijn blijven staan. Zij hebben stukken gelezen, scenario's bestudeerd, kaarten geïnterpreteerd, bestuurders benaderd en andere inwoners geïnformeerd.

Die inzet verdient erkenning. Niet omdat inwoners daarmee automatisch op elk punt gelijk hebben, maar omdat zij laat zien dat er in het gebied een serieuze kennis- en gebiedsstem is ontstaan die eerder en zorgvuldiger moet worden meegewogen.

Daarbij gaat het niet om losse weerstand of algemene onrust, maar om inwoners die zich in korte tijd hebben moeten verdiepen in kaarten, procedures, technische dossiers, bestuurlijke afwegingen en lokale gevolgen. Die opgebouwde dossierkennis is onderdeel van de informatiepositie van het gebied zelf. Zij maakt zichtbaar dat lokale gemeenschappen niet alleen reageren, maar ook actief proberen te begrijpen wat er gebeurt, welke keuzes worden voorbereid en welke gevolgen dat kan hebben voor landbouwgrond, dorpen, wegen, gezondheid, landschap, bedrijven en toekomstige generaties.

Tegelijk vraagt deze situatie om zorgvuldige toon en positionering. Een onderzoek dat alleen benadrukt wat er op dorpen afkomt, kan bestuurlijk worden gelezen als georganiseerd verzet in onderzoekstaal. Dat is niet de bedoeling. De inzet is kritische betrokkenheid: scherp op informatie, gezondheid, veiligheid, landbouwgrond, water, infrastructuur, leefbaarheid en participatie, maar ook open voor de vraag onder welke voorwaarden investeringen kunnen bijdragen aan een sterker Zeeuws-Vlaanderen.

Daarom wordt in deze aanpak niet alleen gekeken naar risico's, lasten en informatiehiaten, maar ook naar ontwikkelkansen, regionale baten, meekoppelkansen, structureel verdienvermogen en toekomstperspectief. De centrale vraag is niet alleen hoe dorpen tijdig houvast krijgen in een lopend proces, maar ook hoe grote nationale energie- en infrastructuurkeuzes kunnen bijdragen aan een toekomst die Zeeuws-Vlaanderen zelf kan dragen. Dat vraagt om een aanpak waarin lokale gebiedskennis, bestuurlijke besluitvorming en langetermijnperspectief met elkaar worden verbonden.

4. Doel en centrale onderzoeksvraag

Het doel van het onderzoek is om inzichtelijk te maken of Zeeuws-Vlaamse dorpen voldoende zijn toegerust om in het lopende besluitvormingsproces zelfstandig, tijdig en goed geïnformeerd te beoordelen wat grootschalige energie- en infrastructuurkeuzes betekenen voor hun leefgebied. Daarnaast brengt het onderzoek in beeld welke voorwaarden nodig zijn om zulke keuzes te verbinden met een bredere, opbouwende gebiedsagenda voor Zeeuws-Vlaanderen.

Het onderzoek richt zich primair op de informatiepositie van dorpen. Daarmee wordt bedoeld: de mate waarin dorpen toegang hebben tot relevante informatie, overzicht, duiding, onafhankelijke kennis, procedureel inzicht en handelingsruimte. Die informatiepositie wordt beoordeeld aan de hand van het begrip informatiegelijkwaardigheid. Informatiegelijkwaardigheid betekent niet dat dorpen dezelfde technische capaciteit hoeven te hebben als overheden of projectorganisaties. Het betekent wel dat zij de hoofdlijnen, keuzes, alternatieven, gevolgen, onzekerheden en beïnvloedingsmomenten voldoende moeten kunnen begrijpen om zich op een gelijkwaardige manier tot overheid, projectorganisaties en deskundige partijen te kunnen verhouden.

Daarbij wordt niet alleen gekeken of informatie formeel beschikbaar is, maar ook of overheden en initiatiefnemers hun zorgplicht in de informatievoorziening actief invullen. Worden relevante risico's, onzekerheden, kansen en afwegingen begrijpelijk, tijdig en controleerbaar gedeeld met inwoners en volksvertegenwoordigers? En gebeurt dat vroeg genoeg om nog betekenis te hebben vóór locatiekeuze, voorwaardenafspraken en besluitvorming?

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe sterk is de informatiepositie van Zeeuws-Vlaamse dorpen in het lopende besluitvormingsproces rond kernenergie en samenhangende energie-infrastructuur, en welke voorwaarden zijn nodig om deze ontwikkelingen niet alleen zorgvuldig te beoordelen, maar ook aantoonbaar te verbinden met brede welvaart, gezondheid, leefbaarheid en toekomstbestendige ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen?

Daarmee wordt de locatie- en infrastructuurvraag verbonden met brede welvaart. Het gaat niet alleen om energieopwekking, netcapaciteit en technische uitvoerbaarheid, maar ook om gezondheid, bereikbaarheid, voorzieningen, werk, jongerenperspectief, landbouw, water, landschap, vertrouwen in de overheid en de draagkracht van dorpen. Een keuze die technisch past, is pas gebiedswaardig wanneer ook deze bredere voorwaarden zichtbaar en navolgbaar zijn meegewogen.

Deze vraag richt het onderzoek op de voorwaarden waaronder dorpen, gemeenten en regio tot een goed geïnformeerde, controleerbare en gebiedsgerichte afweging kunnen komen. Niet draagvlak meten staat centraal, maar onderzoeken of dorpen voldoende informatie, overzicht en handelingsruimte hebben om tot een controleerbare afweging te komen, én of de bredere gebiedsbelangen voldoende worden meegewogen.

Daarbij hoort ook een stap nul: voordat locatie- en infrastructuurkeuzes bestuurlijk worden vastgezet, moet helder zijn welk publiek probleem wordt opgelost, waarom deze keuzes nodig zijn, welke alternatieven zijn onderzocht, voor wie de baten zijn en hoe dit aansluit bij het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen en andere bestaande regionale kaders. Zonder die stap bestaat het risico dat dorpen vooral mogen reageren op projectkeuzes, terwijl de bredere ontwikkelvraag voor het gebied onvoldoende is beantwoord.

5. Bestuurlijke context en voorwaarden

De Zeeuwse discussie over kernenergie vindt niet plaats in een bestuurlijk vacuüm. Provinciale Staten hebben het Dossier Kernenergie Voorwaardenpakket 2.0 behandeld. Daarmee is er een provinciale set voorwaarden en aandachtspunten geformuleerd die richting geeft aan de Zeeuwse positie in het gesprek met het Rijk.

Dat voorwaardenpakket is relevant voor dit onderzoek, omdat het laat zien dat Zeeland niet alleen vraagt waar kerncentrales eventueel kunnen landen, maar ook onder welke voorwaarden zo'n ontwikkeling bestuurlijk, ruimtelijk en maatschappelijk aanvaardbaar zou kunnen zijn. Daarbij gaat het onder meer om veiligheid, gezondheid, monitoring, leefbaarheid, communicatie, participatie, regionale baten, arbeidsmarkt, kennisontwikkeling, industriegrond, landschappelijke inpassing, zoetwater, bereikbaarheid en gevolgen voor de omgeving.

Ook de koppeling met het voorlopige Rijk-Regiopakket is van belang. Wanneer locatiekeuze, compensatie, regionale baten en randvoorwaarden in één bestuurlijke beweging samenkomen, kan dat kansen bieden, omdat regionale belangen vroeg op tafel liggen. Tegelijk ontstaat kwetsbaarheid wanneer dorpen onvoldoende zicht hebben op de inhoud, status, hardheid en afdwingbaarheid van afspraken.

Daarom bevat dit onderzoek een voorwaardenpakket-toets. Die toets onderzoekt of provinciale, regionale én lokale voorwaarden herkenbaar, concreet, toetsbaar en controleerbaar terugkomen in locatiekeuze, infrastructuurafweging, monitoring, communicatie, participatie en regionale baten. Daarbij wordt ook gekeken of voorwaarden vooral compenserend zijn, of daadwerkelijk bijdragen aan structurele versterking van Zeeuws-Vlaanderen.

Daarbij is het van belang om voorwaardenpakketten op verschillende schaalniveaus goed van elkaar te onderscheiden. Het onderzoek kijkt daarom naar lokale voorwaardenpakketten van dorpen, gemeentelijke voorwaarden, provinciale voorwaarden, het voorlopige Rijk-Regiopakket, Rijks-regio-overleggen en adviesstructuren, en formele besluitvormings- en vergunningprocedures. Een centrale vraag is welke bestuurlijke en juridische status deze voorwaarden hebben, hoe zij zich tot elkaar verhouden, wie ze weegt, hoe erop wordt teruggekoppeld en of zij daadwerkelijk doorwerken in besluitvorming, monitoring, compensatie, gebiedsinvesteringen en vervolgafspraken.

Lokaal geformuleerde voorwaardenpakketten, zoals het Voorwaardenpakket Biervliet 2026, krijgen hierin een eigen plek. Zulke documenten hebben niet automatisch formele besluitstatus, maar kunnen wel functioneren als gestructureerde gebiedsinbreng met maatschappelijke en bestuurlijke betekenis. Zij laten zien hoe bewoners, dorpsraden en lokale adviesgroepen zelf proberen te ordenen welke voorwaarden, risico's, vragen, compensatiepunten en ontwikkelkansen volgens hen relevant zijn. Zij vormen daarmee belangrijk materiaal voor de vraag of lokale inbreng zichtbaar doorwerkt in bestuurlijke voorwaarden, afspraken, monitoring en gebiedsinvesteringen.

Het voorbeeld van Biervliet laat bovendien zien dat lokaal eigenaarschap zorgvuldig moet worden geborgd. Het voorwaardenpakket van Biervliet is opgesteld vanuit een enquête, brede inwonersconsultatie en de door de gemeente erkende rol van de dorpsraad als vertegenwoordiger van de kern. Daarmee vertegenwoordigt het pakket een zelfstandig standpunt van inwoners en heeft het een eigen maatschappelijke en bestuurlijke legitimatie.

Zo'n dorpsstuk is dus niet slechts losse input die zonder herkenbare terugkoppeling, instemming of context mag opgaan in een bredere bestuurlijke tekst. Het onderzoek kijkt daarom ook hoe lokale voorwaarden herkenbaar blijven, hoe dorpen eigenaar blijven van hun eigen verhaal en hoe bestuurlijke verwerking plaatsvindt zonder verlies van context, scherpte of legitimiteit.

Deze onderzoeksaanpak pleit niet voor een bestuurlijke herijking in de zin dat alles terug naar nul moet of dat besluitvorming moet worden geblokkeerd. Wel vraagt zij om een expliciete verbinding tussen projectbesluiten en langetermijnperspectief: voordat afzonderlijke projectkeuzes ongemerkt gaan vooruitlopen op de bredere toekomstafweging voor het gebied, moet helder zijn hoe deze keuzes zich verhouden tot de gewenste ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen. De provincie heeft daarbij een logische schaal en positie om Rijk, gemeenten, dorpen, bedrijfsleven, landbouw, onderwijs en maatschappelijke partijen bij elkaar te brengen. ZVKK, dorpsraden en bewonerscollectieven kunnen deze vraag agenderen, maar het eigenaarschap van een brede gebiedsagenda hoort bestuurlijk breder te liggen.

6. Positie en rol van de ZVKK

De ZVKK treedt in dit onderzoek op als ondersteunende en verbindende partij voor dorpen, dorpsraden en bewonerscollectieven. De ZVKK neemt niet automatisch het inhoudelijke standpunt van één bewonersgroep over, wordt geen actiegroep en spreekt niet namens alle inwoners van Zeeuws-Vlaanderen.

De rol is preciezer: dorpen helpen om hun informatiepositie, procespositie en handelingsbekwaamheid te versterken. De ZVKK kan bijdragen aan overzicht over dossiers, procedures en besluitmomenten; aan verbinding tussen dorpen, bewonerscollectieven en deskundigen; aan begrijpelijke duiding van complexe informatie; aan signalering van informatiehiaten en participatie-overbelasting; en aan zorgvuldige agendering richting initiatiefnemers, gemeenten, provincie, Rijk en andere betrokken partijen.

Daarnaast kan de ZVKK helpen om lokale gebiedskennis te verbinden met bredere regionale opgaven. Dorpen zien vaak eerder dan systeempartijen hoe keuzes in de praktijk landen: op wegen, erven, schoolroutes, voorzieningen, verenigingen, mantelzorgnetwerken, landbouwbedrijven, toeristische routes en dorpsranden. Die kennis is niet tegengesteld aan bestuurlijke of technische kennis, maar aanvullend daarop.

De bijdrage van ZVKK ligt vooral op de bredere bestuurlijke en gebiedsgerichte lijn: wat betekenen grote energie- en infrastructuurkeuzes voor dorpen, leefbaarheid, gezondheid, landschap, voorzieningen, vertrouwen, lokale kennis en de langetermijntoekomst van Zeeuws-Vlaanderen? Daarbij gaat het niet om het opstellen van een nieuwe visie naast bestaande regiovisies, maar om de vraag of bestaande regionale kaders, zoals het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen, serieus worden gebruikt als toetsingskader voor projectkeuzes die diep ingrijpen in leefgebied en toekomstperspectief.

Deze rol is niet gericht op blokkeren, maar op het versterken van de kwaliteit van de afweging. Een proces waarin dorpen onvoldoende overzicht, houvast en toegang tot onafhankelijke duiding hebben, loopt een groter risico op wantrouwen, juridisering, vertraging en legitimiteitsverlies. Een proces waarin dorpen tijdig en begrijpelijk worden toegerust, kan spanningen niet wegnemen, maar wel eerlijker, controleerbaarder en beter hanteerbaar maken.

7. Krachtenveld- en belangenanalyse

Een zorgvuldige gebiedsafweging vraagt meer dan het in beeld brengen van de informatiebehoefte van dorpen. Verschillende partijen spreken over “het gebied”, maar bedoelen niet altijd hetzelfde. Daarom bevat het onderzoek een krachtenveld- en belangenanalyse. Die analyse maakt zichtbaar welke belangen, verantwoordelijkheden, verwachtingen en spanningen samenkomen rond kernenergie, energie-infrastructuur en de toekomst van Zeeuws-Vlaanderen.

Het doel is niet om partijen tegenover elkaar te zetten, maar om zichtbaar te maken wat ieder probeert te beschermen, te realiseren of te voorkomen. Alleen dan kunnen partijen elkaar blijven horen en zien, en ontstaat ruimte voor een eerlijker gebiedsgesprek, betere voorwaarden en geloofwaardiger afwegingen.

Daarbij wordt niet alleen gekeken naar formele bestuurslagen en formele besluitvorming. Ook regionale overleg- en afstemmingsstructuren, zoals OZO, kunnen van betekenis zijn voor agendering, voorbereiding en bestuurlijke inkadering van energie-, industrie- en infrastructuurkeuzes. Het onderzoek kijkt daarom ook hoe zulke overlegstructuren zich verhouden tot de informatiepositie, invloed en betrokkenheid van dorpen, dorpsraden en inwoners.

7.1 Rijk

Het Rijk kijkt primair naar nationale energiezekerheid, CO₂-reductie, leveringszekerheid, industriële ontwikkeling, strategische autonomie, netinfrastructuur en uitvoerbaarheid van nationale energie- en klimaatdoelen. Vanuit dat perspectief kunnen kust- en havengebieden aantrekkelijk zijn vanwege ruimte, koelwater, industrie, bestaande infrastructuur en systeemlogica.

De spanning ontstaat wanneer nationale systeemdoelen landen in regio's die al kwetsbaarheden kennen op het gebied van bereikbaarheid, voorzieningen, demografie, woningmarkt, arbeidsmarkt, water en vertrouwen in de overheid. De onderzoeksvraag richting het Rijk is daarom: hoe wordt voorkomen dat Zeeuws-Vlaanderen vooral drager wordt van nationale opgaven, zonder dat brede welvaart, voorzieningen, bereikbaarheid, onderwijs, zorg, leefomgeving en regionale baten structureel worden versterkt?

7.2 Provincie Zeeland

De provincie kijkt naar ruimtelijke ordening, regionale ontwikkeling, voorwaarden, bestuurlijke samenhang, leefbaarheid, natuur, economie, water, bereikbaarheid, landschappelijke kwaliteit en regionale baten. De provincie heeft bovendien een schakelpositie tussen Rijk, gemeenten, regio, maatschappelijke partners en inwoners.

De spanning is dat de provincie tegelijk partner van het Rijk, hoeder van provinciale belangen en bewaker van gebiedskwaliteit is. Het onderzoek kijkt daarom hoe provinciale voorwaarden concreet, toetsbaar en navolgbaar worden gemaakt, en hoe de provincie eigenaarschap kan nemen voor een bredere gebiedsagenda zonder lokale zorgen te neutraliseren.

Daarbij is ook de verhouding tot bestaande regionale kaders van belang. Wanneer het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen brede welvaart, leefbaarheid, gezondheid, bereikbaarheid, voorzieningen, sociale cohesie en toekomstperspectief centraal stelt, is de bestuurlijke vraag hoe provinciale voorwaarden en projectafspraken daarop worden getoetst. De provincie kan hierin een belangrijke rol spelen door losse projectbesluiten te verbinden met een samenhangende gebiedsagenda.

7.3 Gemeenten

De Zeeuws-Vlaamse gemeenten kijken naar leefbaarheid, uitvoerbaarheid, vergunningen, lokale economie, woningbouw, voorzieningen, veiligheid, openbare orde, verkeer, maatschappelijke draagkracht en dienstverlening. Zij krijgen vaak de gevolgen van ruimtelijke keuzes in de uitvoering op hun bord: bouwverkeer, huisvesting van werknemers, druk op voorzieningen, lokale communicatie, veiligheidsvragen en sociale spanningen.

De onderzoeksvraag richting gemeenten is hoe zij voldoende positie krijgen in een proces dat sterk door Rijk en provincie wordt gestuurd. Ook moet duidelijk worden welke lokale uitvoeringslasten ontstaan en of gemeenten voldoende capaciteit, middelen en mandaat hebben om die goed te dragen.

Daarbij gaat het niet alleen om bestuurlijke betrokkenheid, maar ook om uitvoeringscapaciteit. Gemeenten kunnen te maken krijgen met extra taken rond vergunningverlening, toezicht en handhaving, openbare orde, verkeersmaatregelen, communicatie, participatie, huisvesting van tijdelijke werknemers, sociaal-maatschappelijke druk en afstemming met hulpdiensten. Het onderzoek kijkt daarom ook of gemeenten voldoende ambtelijke capaciteit, financiële middelen, juridische ruimte en bestuurlijk mandaat hebben om deze uitvoeringslasten op een zorgvuldige manier te dragen.

7.4 Dorpen, dorpsraden en bewonerscollectieven

Dorpen, dorpsraden en bewonerscollectieven kijken naar leefomgeving, gezondheid, veiligheid, landbouwgrond, landschap, bereikbaarheid, vertrouwen, invloed en herkenning van lokale kennis. Hun belang is niet alleen behoud van het bestaande, maar ook behoud van toekomstperspectief: kunnen dorpen leefbaar blijven, kunnen jongeren blijven of terugkeren, blijven voorzieningen bereikbaar, blijft het landschap herkenbaar en blijft het gebied aantrekkelijk om te wonen en te werken?

De spanning is dat dorpen vaak laat, gefragmenteerd of technisch worden geïnformeerd, terwijl zij de samenloop van projecten als geheel ervaren. Het onderzoek kijkt daarom hoe dorpen eerder, begrijpelijker en gelijkwaardiger betrokken kunnen worden, en hoe hun gebiedskennis zichtbaar doorwerkt. Daarbij gaat het niet alleen om formele betrokkenheid, maar ook om de ervaring dat dorpen en inwoners gehoord en gezien worden.

Naast losse reacties, inspraakmomenten of zorgen kunnen dorpen en bewonerscollectieven ook zelf voorwaarden formuleren. Het Voorwaardenpakket Biervliet 2026 laat zien dat lokale gemeenschappen niet alleen reageren op plannen, maar ook proberen te ordenen welke voorwaarden, vragen, risico's, compensatiepunten en ontwikkelkansen zij belangrijk vinden. Zulke lokale voorwaardenpakketten zijn relevant voor de krachtenveld- en belangenanalyse, omdat zij zichtbaar maken welke belangen in het leefgebied zelf worden benoemd, welke

thema's lokaal urgent zijn en welke voorwaarden volgens inwoners nodig zijn om een ontwikkeling zorgvuldig te kunnen beoordelen.

Het voorbeeld van Biervliet maakt bovendien zichtbaar dat dorpsstukken een eigen legitimatie kunnen hebben. Wanneer een voorwaardenpakket voortkomt uit enquête, inwonersconsultatie en de erkende vertegenwoordigende rol van een dorpsraad, moet zorgvuldig worden omgegaan met de vraag wie het stuk beoordeelt, wijzigt, overneemt of laat doorwerken. Eigenaarschap van lokale gebiedsinbreng is daarom een zelfstandig aandachtspunt in het onderzoek.

Tegelijk vraagt lokale gebiedsinbreng om zorgvuldige aandacht voor representativiteit. Dorpsraden en bewonerscollectieven kunnen belangrijke gebiedskennis bundelen, maar het onderzoek kijkt ook hoe breed inwoners zijn geraadpleegd, welke groepen minder zichtbaar zijn, hoe terugkoppeling plaatsvindt en hoe wordt omgegaan met verschillen tussen dorpen of binnen dorpen. Daarmee wordt lokale inbreng niet verzwakt, maar juist bestuurlijk steviger gemaakt.

7.5 Bedrijfsleven en industrie

Bedrijfsleven en industrie kijken naar energiezekerheid, betaalbare en stabiele energie, netcapaciteit, investeringszekerheid, ruimte, vergunningen, personeel, logistiek en verduurzaming. Voor energie-intensieve bedrijven kan nieuwe energie-infrastructuur belangrijk zijn om te verduurzamen en concurrerend te blijven. Tegelijk kan industriële groei extra druk leggen op ruimte, water, arbeid, bereikbaarheid en woningmarkt.

De onderzoeksvraag is hoe industriële verduurzaming en regionale brede welvaart elkaar kunnen versterken. Wordt energie-infrastructuur alleen een randvoorwaarde voor industriële groei, of ontstaat er ook meerwaarde voor opleiding, werkgelegenheid, regionale bedrijven, voorzieningen en leefomgeving?

7.6 Landbouw

De landbouw kijkt naar grond, water, bodemkwaliteit, bedrijfscontinuïteit, eigendom, opvolging, bereikbaarheid van percelen, verzilting, droogte, natuur- en milieuregels en toekomstperspectief. In Zeeuws-Vlaanderen is landbouw niet alleen economische activiteit, maar ook drager van landschap, identiteit, voedselproductie en ruimtelijke structuur.

De spanning ontstaat wanneer landbouwgrond wordt gelezen als beschikbare projectruimte. Het onderzoek kijkt daarom hoe landbouwgrond, bodem, water, bedrijfscontinuïteit, agrarische ondernemers en generatieperspectief volwaardig worden meegewogen, en of bestaande industriegrond en infrastructuurlocaties aantoonbaar eerst worden onderzocht voordat agrarisch leefgebied in beeld komt.

Daarbij wordt landbouw niet alleen benaderd als grondpositie of compensatievraagstuk, maar als zelfstandige gebiedsfunctie. Landbouw raakt aan voedselproductie, waterbeheer, bodemkwaliteit, landschapsbeheer, recreatieve beleving, economische vitaliteit en de toekomst van het buitengebied. Energie- en infrastructuurkeuzes moeten daarom worden beoordeeld in samenhang met landbouw, natuur, water, wonen, toerisme en leefbaarheid.

7.7 Jongeren en toekomstige generaties

Jongeren kijken vaak niet vanuit één dossier, maar vanuit toekomstperspectief: kan ik hier wonen, leren, werken, ondernemen, reizen, recreëren en een gezin opbouwen? Grote energie- en infrastructuurprojecten kunnen kansen bieden voor technisch onderwijs, stages, werkgelegenheid, innovatie en regionale trots. Maar ze kunnen ook bijdragen aan woningdruk, tijdelijke arbeidsinstroom, sociale spanning of aantasting van leefkwaliteit.

De onderzoeksvraag is daarom of toekomstige generaties alleen worden genoemd als argument voor nationale energiezekerheid, of daadwerkelijk profiteren van opleidingen, banen, voorzieningen, betaalbare woningen, bereikbaarheid en gezonde leefomgeving.

7.8 Onderwijs, kennisinstellingen en arbeidsmarktpartijen

Onderwijs en kennisinstellingen kijken naar opleidingen, leerwerkplekken, technisch talent, om- en bijscholing, onderzoek, innovatie en samenwerking met bedrijven. Als energie-investeringen naar Zeeland komen, kan dat alleen structureel waarde opleveren wanneer onderwijs en arbeidsmarkt vroeg worden betrokken.

De onderzoeksvraag is welke opleidings- en kennisagenda nodig is om lokale en regionale inwoners daadwerkelijk toegang te geven tot nieuwe banen en kansen. Zonder die koppeling bestaat het risico dat specialistische arbeid grotendeels van buiten komt, terwijl de regio vooral de ruimtelijke en sociale lasten draagt.

Daarbij moet onderwijs niet te smal worden gekoppeld aan één sector of één project. Een mogelijke nucleaire opleidingslijn kan relevant zijn, maar moet worden beoordeeld als onderdeel van een bredere onderwijs- en arbeidsmarktagenda voor Zeeuws-Vlaanderen. Die agenda raakt ook aan techniek, onderhoud, veiligheid, landbouw, water, zorg, klimaatadaptatie, natuur, toerisme, energie, logistiek en brede regionale vakmanschapsontwikkeling. Een kritische vraag is hoeveel jongeren werkelijk worden bereikt door een smalle sectorale opleidingslijn, en welke onderwijsversterking structureel bijdraagt aan de toekomst van de regio.

7.9 Maatschappelijke organisaties, zorg, welzijn en dorpshuizen

Maatschappelijke organisaties kijken naar gezondheid, sociale cohesie, preventie, zorgdruk, welzijn, vrijwilligers, ontmoeting, participatie en kwetsbare inwoners. Dorpshuizen, verenigingen en lokale netwerken zijn belangrijk voor de draagkracht van dorpen, maar staan zelf vaak onder druk door vergrijzing, ontgroening en stijgende kosten.

De onderzoeksvraag is hoe grote energie- en infrastructuurontwikkelingen doorwerken in de sociale basis. Worden lokale netwerken versterkt, betrokken en toegerust, of raken zij overvraagd door extra participatie, onzekerheid en maatschappelijke spanning?

7.10 Natuur, landschap, water, recreatie en toerisme

Natuur- en landschapsorganisaties, recreatieondernemers en toeristische partijen kijken naar landschappelijke kwaliteit, rust, natuurwaarden, recreatieve routes, kustbeleving, verblijfskwaliteit en imago. Zeeuws-Vlaanderen is niet alleen industrie- en havengebied, maar ook kust-, polder-, kreken-, landbouw- en dorpenlandschap. Energie- en infrastructuurkeuzes raken daardoor niet alleen aan wettelijke natuurtoetsen, maar ook aan ruimtelijke kwaliteit, beleving, identiteit en het economisch belang van rust, landschap en recreatie.

Daarbij verdienen Natura 2000-gebieden en andere beschermde of kwetsbare natuurwaarden expliciete aandacht. Natuur is niet alleen een juridische randvoorwaarde of vergunningstoets, maar ook onderdeel van leefbaarheid, landschappelijke kwaliteit, toeristische aantrekkelijkheid, ecologische samenhang en regionale identiteit. Toerisme en recreatie moeten daarom niet alleen economisch worden beoordeeld, maar ook in relatie tot rust, landschap, verblijfskwaliteit, routes, kustbeleving en de aantrekkelijkheid van Zeeuws-Vlaanderen als leef- en bezoekgebied.

Het waterschap kijkt vanuit een eigen verantwoordelijkheid naar waterveiligheid, waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid, waterkeringen, watersystemen, klimaatadaptatie en de samenhang tussen landbouw, natuur en industrie. In een gebied waar droogte, verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid, koelwater, industriële waterclaims en klimaatverandering samenkomen, is water geen afzonderlijk technisch aandachtspunt, maar een structurerende voorwaarde voor toekomstige gebiedsontwikkeling.

De onderzoeksvraag is daarom hoe energie- en infrastructuurkeuzes zich verhouden tot natuur, landschap, recreatie, toerisme en waterbeheer. Daarbij gaat het om de vraag hoe waterclaims van energie, industrie, landbouw, natuur en drinkwater in samenhang worden afgewogen, en hoe waterbeheer tijdig wordt verbonden met locatiekeuze, bouwfase, koelwater, lozingen, klimaatadaptatie en toekomstige gebiedsontwikkeling.

De krachtenveld- en belangenanalyse maakt duidelijk dat er niet één gebiedsbelang bestaat. Er zijn nationale systeemdoelen, provinciale voorwaarden, gemeentelijke uitvoeringsvragen, lokale leefbaarheidsbelangen, economische kansen, landbouwbelangen, jongerenperspectieven, waterbelangen en landschappelijke waarden. Juist daarom moet het onderzoek niet alleen informatie verzamelen, maar ook zichtbaar maken waar belangen elkaar kunnen versterken, waar zij botsen en welke voorwaarden nodig zijn om tot een geloofwaardige gebiedsafweging te komen.

8. Drie pijlers voor een gebiedsafweging

Om de onderzoeks aanpak toekomstgericht en bestuurlijk constructief te maken, worden drie pijlers toegevoegd. Deze pijlers zijn geen vervanging van bestaande regiovisies, maar een manier om te toetsen of grote energie- en infrastructuurkeuzes bijdragen aan de gewenste ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen.

De drie pijlers worden gelezen vanuit drie bredere bestuurlijke aandachtspunten: leefbaarheid en gezondheid van dorpen, ruimtelijke kwaliteit en gebiedsontwikkeling, en bestuurlijke zeggenschap en informatiepositie. Daarmee wordt niet alleen gekeken naar ruimtelijke inpassing, maar naar de totale impact op inwoners, landschap, voorzieningen, water, landbouw, natuur, wonen, recreatie en vertrouwen. De vraag is steeds of dorpen, gemeenten en regio tijdig over goede informatie beschikken en daadwerkelijk kunnen meewegen in het proces.

8.1 Werkgelegenheid en verdienvermogen

De eerste pijler is werkgelegenheid en verdienvermogen. Als er grote energie- en infrastructuurinvesteringen naar Zeeland komen, moet zichtbaar worden welke structurele economische waarde ontstaat voor Zeeuws-Vlaanderen. Daarbij gaat het niet alleen om tijdelijke bouwbanen of algemene economische spin-off, maar om de vraag welke baten lokaal en regionaal landen.

Onderzoeksvragen zijn onder meer:

- Welke banen ontstaan tijdelijk en structureel?
- Welke banen kunnen worden ingevuld door inwoners van Zeeuws-Vlaanderen of Zeeland?
- Welke kansen ontstaan voor jongeren, techniek, onderhoud, veiligheid, engineering, bouw, logistiek en regionale bedrijven?
- Welke rol krijgen mbo, hbo, praktijkonderwijs, leerwerktrajecten en om- en bijscholing?
- Hoe worden regionale bedrijven betrokken bij aanbesteding, onderhoud, veiligheid, bouwlogistiek en dienstverlening?
- Welke kennisontwikkeling kan in de regio worden opgebouwd?
- Welke investeringen in onderwijs, bereikbaarheid, wonen en voorzieningen zijn nodig om baten lokaal te laten landen?
- Hoe wordt voorkomen dat de regio vooral de lasten draagt terwijl specialistische arbeid, winst, kennis en besluitvorming elders terechtkomen?

Deze pijler maakt regionale baten concreet. Werkgelegenheid en verdienvermogen mogen geen abstracte belofte blijven, maar moeten toetsbaar worden verbonden aan opleidingen, arbeidsmarkt, regionale bedrijven en voorzieningen. Zo wordt zichtbaar of energie- en infrastructuurinvesteringen bijdragen aan tijdelijk economisch effect of aan structurele versterking van de regio.

8.2 Gezonde leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit

De tweede pijler is een gezonde leefomgeving. Daarbij gaat het om veiligheid, gezondheid, landschap, landbouw, water, natuur, recreatie, toerisme, leefbaarheid, bereikbaarheid, sociale cohesie en ruimtelijke kwaliteit. Deze pijler is geen rem op ontwikkeling, maar een randvoorwaarde voor toekomstbestendige ontwikkeling.

Onderzoeksvragen zijn onder meer:

- Wat betekenen kernenergie en energie-infrastructuur voor gezondheid, veiligheid en risicobeleving?
- Hoe worden mogelijke gezondheidseffecten van normale bedrijfsvoering, bouwfase en incidentrisico's begrijpelijk en onafhankelijk geduid?
- Wat betekenen projecten voor landbouwgrond, bodem, water, verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid en bedrijfscontinuïteit?
- Wat zijn de effecten op landschap, natuur, Natura 2000, recreatie, toerisme en woonkwaliteit?
- Welke cumulatieve druk ontstaat door kerncentrales, hoogspanning, converterstations, windaanlanding, bouwterreinen, wegen en toekomstige uitbreidbaarheid?
- Welke gebieden, waarden of voorwaarden zijn niet of nauwelijks onderhandelbaar?
- Hoe wordt de specifieke aard van Zeeuws-Vlaanderen als agrarisch, landschappelijk, grensoverschrijdend en dorpsgewijs georganiseerd gebied meegewogen?

Deze pijler maakt duidelijk dat leefomgeving niet alleen gaat over risico's vermijden. Het gaat ook over de vraag welke ruimtelijke kwaliteit nodig is om Zeeuws-Vlaanderen aantrekkelijk, gezond en vitaal te houden. Daarmee wordt leefomgeving niet tegenover ontwikkeling geplaatst, maar als kwaliteitsvoorwaarde voor ontwikkeling begrepen.

8.3 Participatie, co-creatie en vertrouwen

De derde pijler is participatie en co-creatie. Daarbij gaat het niet alleen om inspraak achteraf of informatieavonden, maar om vroegtijdige betrokkenheid van dorpen, inwoners, ondernemers, jongeren, landbouw, maatschappelijke organisaties en gemeenten bij voorwaarden, meekoppelkansen, monitoring en gebiedsinvesteringen.

Onderzoeksvragen zijn onder meer:

- Wie zit wanneer aan tafel?
- Welke keuzes liggen nog open?
- Wat valt er daadwerkelijk te beïnvloeden?
- Hoe worden dorpen, jongeren, agrariërs, ondernemers en maatschappelijke organisaties betrokken bij voorwaarden en gebiedsinvesteringen?
- Hoe wordt lokale kennis gecontroleerd, gewogen en zichtbaar verwerkt?
- Hoe wordt teruggekoppeld waarom inbreng wel of niet wordt overgenomen?
- Hoe kunnen dorpsraden en bewonerscollectieven worden toegerust zonder dat zij overvraagd raken?
- Hoe wordt voorkomen dat participatie vooral verwachtingen wekt terwijl feitelijk weinig te kiezen valt?

- Hoe kan het proces vertrouwen in overheid en besluitvorming versterken in plaats van verder beschadigen?
- Hoe maken overheden transparant welke positie zij zelf innemen, welke keuzes nog openstaan en wanneer zij informeren, consulteren of daadwerkelijk meewegen?
- Hoe wordt gedurende het proces getoetst of dorpen, bewoners en gemeenten nog aangehaakt zijn?
- Hoe wordt zichtbaar gemaakt of lokale inbreng representatief, herleidbaar en zorgvuldig teruggekoppeld is?

Participatie moet echt iets betekenen. Als er niets te kiezen of te beïnvloeden valt, ontstaat teleurstelling. Als dorpen alleen worden geïnformeerd nadat hoofdkeuzes al vastliggen, wordt participatie ervaren als ritueel. Co-creatie betekent daarom niet dat iedereen overal over beslist, maar wel dat gebiedskennis, voorwaarden, zorgen en kansen vroeg genoeg worden betrokken om invloed te hebben op de uitkomst.

9. Onderzoeksmodel: vier poorten en zes toetsen

Het onderzoek gebruikt vier poorten om te voorkomen dat locatiekeuzes, instrumentkeuzes, gebiedsbelangen en participatie door elkaar gaan lopen:

1. **Systeemnoodzaak:** welk publiek probleem wordt opgelost?
2. **Instrument-volwaardigheid:** is het gekozen instrument technisch, bestuurlijk, financieel, juridisch en maatschappelijk voldoende doordacht?
3. **Locatie- en gebiedsvolwaardigheid:** kan een concrete locatie én het omliggende leefgebied de ingreep dragen, inclusief cumulatieve gebiedsdruk?
4. **Informatiepositie en informatiegelijkwaardigheid:** kunnen dorpen de afweging volgen, begrijpen, bevragen en beïnvloeden?

Binnen deze vier poorten worden zes verdiepende toetsen gebruikt:

- **Probleemtoets:** welk probleem ligt onder de keuze?
- **Instrumenttoets:** is het instrument volwaardig binnen tijdpad, kosten, risico's en alternatieven?
- **Grondtoets:** wat doet de ingreep met bodem, water, landbouw, landschap, eigendom, erfgoed en sociale betekenis van de plek?
- **Systeemtoets:** wat betekent de keuze voor energie-, water-, mobiliteits-, arbeidsmarkt- en ruimtelijke systemen?
- **Rechtvaardigheidstoets:** hoe worden lasten, baten, risico's en zeggenschap verdeeld?
- **Adaptiviteitstoets:** blijft er ruimte voor bijsturing, tussenbesluiten, go/no-go-momenten en het openhouden van alternatieven?

De systeemnoodzaak en probleemtoets vormen samen de stap nul van het onderzoek. Voordat wordt gekeken naar locatie, inpassing, compensatie of voorwaarden, moet duidelijk zijn welk publiek probleem wordt opgelost, waarom deze route wordt gekozen, welke alternatieven zijn onderzocht en hoe deze keuze aantoonbaar bijdraagt aan de langetermijnontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen.

Een belangrijk uitgangspunt is dat afwegingen nooit volledig waardenvrij zijn. Wat in een besluitvormingsproces als logisch, realistisch, vanzelfsprekend of juist ondenkbaar wordt ervaren, kan mede worden bepaald door culturele, bestuurlijke en filosofische aannames. Een optie mag daarom niet te gemakkelijk worden afgewezen omdat zij maatschappelijk ongemakkelijk voelt, maar ook niet te gemakkelijk worden omarmd omdat zij binnen het dominante beleidsframe of momentum vanzelfsprekend lijkt. Het onderzoek maakt daarom expliciet onderscheid tussen feiten, aannames, waarden, onzekerheden en voorkeuren.

Aan dit model wordt een ontwikkelvraag toegevoegd: draagt de gekozen route bij aan de langetermijnversterking van Zeeuws-Vlaanderen? Daarmee wordt het model niet alleen een toets op risico's, maar ook een toets op toekomstwaarde.

10. Onderzoeksthema's

Waar hoofdstuk 7 de actoren en belangen ordent, werkt dit hoofdstuk de inhoudelijke onderzoeksthema's uit.

10.1 Kernenergie als kennisdossier

Kernenergie krijgt binnen het onderzoek een aparte kennislijn. Die kennislijn is niet bedoeld om kernenergie te promoten of te bestrijden, maar om dorpen toegang te geven tot evenwichtige, begrijpelijke en controleerbare kennis.

Kernenergie wordt inhoudelijk volwaardig behandeld. Dat betekent dat zij niet op voorhand als onbespreekbaar wordt beschouwd, maar ook niet als vanzelfsprekende oplossing wordt gepresenteerd. De beoordeling vraagt aandacht voor klimaatprestatie over de volledige levenscyclus, leveringszekerheid, kosten en financiering, bouwtijd, veiligheid, restrisico, afvalbeheer, ontmanteling, watergebruik, lokale milieueffecten, maatschappelijke aanvaardbaarheid en institutioneel vertrouwen.

Gezondheid en straling vragen daarbij om bijzondere zorgvuldigheid. De vraag is niet alleen of wettelijke normen worden gehaald, maar ook of inwoners, dorpsraden en volksvertegenwoordigers tijdig, begrijpelijk en evenwichtig zijn geïnformeerd over wetenschappelijke inzichten, onzekerheden en mogelijke gezondheidseffecten bij normale bedrijfsvoering van kerncentrales. Daarbij hoort nadrukkelijk de vraag of zulke informatie vroeg genoeg beschikbaar is om nog betekenis te hebben vóór locatiekeuze en besluitvorming, en of inwoners daardoor daadwerkelijk in staat zijn om zich een geïnformeerd oordeel te vormen.

Daarbij wordt ook onderzocht of de beschikbare informatie voor niet-specialisten werkelijk toegankelijk is. Een wetenschappelijk artikel, technisch rapport of Engelstalige studie kan formeel openbaar zijn, maar toch onvoldoende bruikbaar zijn voor inwoners die zich een zelfstandig oordeel moeten vormen. Informatiegelijkwaardigheid vraagt daarom om vertaling, duiding en toetsbaarheid: wat staat er, wat betekent het, wat is zeker, wat is onzeker, en welke vragen blijven open?

Recente epidemiologische studies en meta-analyses signaleren mogelijke verhoogde gezondheidsrisico's in de omgeving van kerncentrales, maar kennen ook methodische beperkingen, zoals heterogeniteit tussen studies, gebruik van afstand als benadering voor blootstelling en mogelijke verstorende factoren. Juist daarom is onafhankelijke duiding nodig.

Deze kennislijn werkt daarom niet met simpele conclusies als “veilig” of “gevaarlijk”, maar met een zorgvuldig onderscheid tussen feiten, onzekerheden, aannames, zorgen, waarden en bestuurlijke keuzes.

10.2 Energie-infrastructuur als gebiedsopgave

Energie-infrastructuur mag niet als bijproduct van kernenergie worden behandeld. Voor dorpen kan infrastructuur minstens zo bepalend zijn als de centrale zelf. Het gaat onder meer om 380 kV-verbindingen, hoogspanningsstations, converterstations, aanlanding van wind op zee, netuitbreidingen, corridors, tijdelijke werkterreinen, bouwwegen, kabeltracés, veiligheidszones en toekomstige uitbreidbaarheid.

Daarbij wordt infrastructuur niet alleen onderzocht als gevolg van mogelijke kerncentrales, maar ook als zelfstandige gebiedsopgave binnen de bredere energietransitie, netverzwaring en aanlanding van wind op zee. Het onderzoek kijkt daarom niet alleen naar de vraag welke infrastructuur nodig is, maar ook naar de vraag hoe de energienetstructuur van Zeeuws-Vlaanderen verandert: welke nieuwe knooppunten, verbindingen, corridors en aansluitlogica ontstaan, en welke gevolgen heeft dat voor toekomstige ruimtelijke keuzes?

Deze infrastructuur verandert niet alleen het energiesysteem, maar ook het gebied. Zij kan gevolgen hebben voor landbouwgrond, dorpsranden, woningen, landschap, verkeersstromen, bouwdruk, natuur, eigendom, bedrijfsvoering, recreatie en veiligheidsbeleving. De centrale onderzoeksvraag is daarom niet alleen: past de kerncentrale hier? Maar ook: welke infrastructuur wordt door deze keuze noodzakelijk, waar landt die infrastructuur, en wat betekent de optelsom voor dorpen en leefgebied?

Het onderzoek brengt de samenhang in beeld tussen opwek, conversie, transport, aansluiting, bouwlogistiek en toekomstige uitbreidbaarheid. Daarmee wordt zichtbaar of infrastructuurkeuzes lokaal uitlegbaar, ruimtelijk rechtvaardig, bestuurlijk controleerbaar en toekomstgericht zijn.

10.3 Bereikbaarheid, bouwlogistiek en hulpdiensten

Bereikbaarheid verdient een aparte uitwerking. Zeeuws-Vlaanderen kent een kwetsbare verbinding met de rest van Nederland, met beperkte hoofdverbindingen, afhankelijkheid van de Westerscheldetunnel, grensroutes via Vlaanderen en lange reistijden binnen een uitgestrekt gebied. Grote energie- en infrastructuurprojecten kunnen deze kwetsbaarheid vergroten, vooral in de bouwfase.

Het onderzoek kijkt daarom naar bouwverkeer, tijdelijke werkterreinen, aan- en afvoer van materialen, verkeersveiligheid, belasting van N-wegen, tunnelafhankelijkheid, grensroutes, bereikbaarheid van voorzieningen, aanrijtijden van hulpdiensten en evacuatiemogelijkheden bij incidenten. Voor dorpen gaat bereikbaarheid niet alleen over reistijd, maar ook over schoolroutes, landbouwverkeer, mantelzorg, bereikbaarheid van zorg, bevoorrading van ondernemers, grenspendel, seizoensrecreatie en de vraag of hulpdiensten bij incidenten betrouwbaar kunnen aanrijden. Daarbij gaat het niet alleen om technische logistiek, maar ook om het dagelijks functioneren van dorpen, scholen, zorgvoorzieningen, bedrijven, landbouw en sociale netwerken.

10.4 Water, landbouw en klimaatadaptatie

Water verdient een zelfstandige plaats in het onderzoek. In Zeeuws-Vlaanderen raken energieprojecten direct aan zoetwaterbeschikbaarheid, verzilting, droogte, koelwater, industrieel watergebruik, waterkwaliteit, landbouwbelangen, natuur en klimaatadaptatie.

Bij kernenergie speelt water een rol in koelwaterbeschikbaarheid, lozingsnormen, warmtelozingen, watertemperatuur en bedrijfszekerheid onder klimaatverandering. Bij energie-infrastructuur en industriële ontwikkeling spelen waterclaims breder: welke functies vragen water, welke claims stapelen zich op, en wat betekent dit voor landbouw, natuur, drinkwater, bodemkwaliteit en toekomstbestendigheid?

De waterlijn onderzoekt daarom niet alleen of water technisch beschikbaar is, maar ook hoe watergebruik zich verhoudt tot landbouw, ecologie, klimaatrisico's, grensoverschrijdend waterbeheer en regionale rechtvaardigheid.

Daarbij verdient landbouwgrond bijzondere aandacht. In Zeeuws-Vlaanderen gaat het niet alleen om hectares, maar om vruchtbare grond, bedrijfscontinuïteit, eigendom, opvolging en generatieperspectief. Wanneer landbouwgrond als beschikbare projectruimte wordt gelezen, raakt dat aan voedselzekerheid, familiebedrijven en de vraag welk soort gebied Zeeuws-Vlaanderen wil blijven. Daarom moet zichtbaar worden waarom landbouwgrond in beeld komt, welke alternatieven zijn onderzocht en hoe de waarde van productieve grond wordt gewogen tegenover energie- en infrastructuurbelangen.

Landbouw wordt daarbij verbonden met bredere ontwikkelingen in het buitengebied. Het gaat om de samenhang tussen landbouw, water, natuur, bodem, recreatie, landschapsbeheer, verduurzaming en economische vitaliteit. Daarmee wordt landbouw niet alleen beoordeeld als mogelijke ruimteclaim of schadepost, maar als volwaardige gebiedsfunctie in de toekomst van Zeeuws-Vlaanderen.

10.5 Leefomgeving, gezondheid en veiligheid

Leefomgeving is breder dan straling en gezondheid. Het onderzoek kijkt ook naar geluid, licht, stof, fijnstof, verkeer, bouwhinder, tijdelijke werkterreinen, veiligheidsbeleving, noodplanning, sociale cohesie, rust, woonkwaliteit, toerisme en het dagelijks functioneren van dorpen.

Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen normale bedrijfsvoering, bouwfase, incident- en restrisico's, langdurige onzekerheid en cumulatieve leefbaarheidsdruk. Juist de bouwfase kan voor dorpen ingrijpend zijn door vrachtverkeer, tijdelijke arbeidskrachten, huisvesting, druk op voorzieningen, veranderende verkeersroutes en tijdelijke aantasting van landschap en rust.

Gezondheid wordt dus niet versmald tot straling. Het gaat om de bredere vraag wat de optelsom van energieprojecten, infrastructuur, bouwdruk, onzekerheid en veiligheidsbeleving doet met de leefbaarheid van dorpen.

Een nulmeting is daarbij een noodzakelijke bestuurlijke randvoorwaarde. Zonder nulmeting ontbreekt een toetsbaar vertrekpunt om toekomstige effecten, cumulatieve belasting en naleving van voorwaarden te beoordelen. Het onderzoek kijkt daarom welke nulmetingen nodig zijn op het gebied van geluid, stof, luchtkwaliteit, verkeer, gezondheid, veiligheidsbeleving, water, bodem, landschap, sociale samenhang en ervaren leefbaarheid.

10.6 Economie, arbeidsmarkt en demografie

Regionale baten en lasten moeten concreet worden onderzocht. Economische beloften blijven kwetsbaar wanneer niet duidelijk is wie profiteert, wanneer baten optreden en hoe hard afspraken zijn. Daarom kijkt het onderzoek naar lokale werkgelegenheid, import van arbeid, tijdelijke bouwarbeid, huisvesting van werknemers, druk op voorzieningen, gemeentelijke financiën, lokale ondernemers, toerisme, grondprijzen, vastgoedwaarde, landbouwbedrijven en bedrijfsopvolging.

Daarbij wordt ook gekeken naar demografische effecten, zoals tijdelijke instroom van werknemers, huisvestingsdruk, druk op voorzieningen en mogelijke veranderingen in de sociale samenstelling en draagkracht van dorpsgemeenschappen. Voor dorpen is niet alleen relevant hoeveel arbeidsplaatsen ontstaan, maar ook wie die arbeidsplaatsen invult, waar tijdelijke werknemers wonen, welke voorzieningen extra worden belast en of de baten lokaal landen.

Daarbij hoort ook de vraag of grote energie-investeringen bijdragen aan de gewenste versterking van Zeeuws-Vlaanderen: behoud van jongeren, aantrekken van vakmensen, versterking van onderwijs, betere bereikbaarheid, meer draagvlak voor voorzieningen en structureel verdienvermogen. Niet elke groei is automatisch vitale groei. Tijdelijke druk moet daarom worden onderscheiden van duurzame versterking.

Ook de financiële governance van regionale baten en gebiedsinvesteringen verdient aandacht. Wanneer compensatie, meekoppelkansen of gebiedsinvesteringen worden toegezegd, moet duidelijk zijn wie betaalt, wie beheert, wie prioriteert, wie controleert en hoe structurele borging plaatsvindt. Zonder zulke afspraken bestaat het risico dat regionale baten vooral als bestuurlijke belofte worden genoemd, terwijl onduidelijk blijft hoe zij lokaal landen en op langere termijn bijdragen aan voorzieningen, bereikbaarheid, onderwijs, leefbaarheid en brede welvaart.

10.7 Onderwijs, kennisontwikkeling en jongerenperspectief

Grote energie- en infrastructuurprojecten kunnen alleen bijdragen aan de toekomst van Zeeuws-Vlaanderen wanneer zij verbonden worden met onderwijs, kennisontwikkeling en jongerenperspectief. Het onderzoek kijkt daarom naar kansen voor technisch onderwijs, praktijkleren, stages, mbo-hbo-samenwerking, veiligheid, onderhoud, engineering, energietechniek, water, landbouwinnovatie en regionale kennisopbouw.

Daarbij staat de vraag centraal of jongeren en toekomstige generaties werkelijk profiteren. Worden zij alleen genoemd als toekomstige gebruikers van schone energie, of krijgen zij toegang tot opleidingen, banen, woningen, voorzieningen en zeggenschap over de toekomst van hun regio?

Onderwijs wordt in dit onderzoek breder benaderd dan alleen vanuit een mogelijke nucleaire sector. Een nucleaire kennis- of opleidingslijn kan onderdeel zijn van het gesprek, maar de bredere vraag is hoe onderwijs in Zeeuws-Vlaanderen kan worden versterkt in relatie tot meerdere regionale opgaven: techniek, energie, landbouw, water, zorg, klimaatadaptatie, natuur, toerisme, logistiek, veiligheid en onderhoud. Daarbij hoort ook een realiteitsvraag: hoe groot is de structurele regionale behoefte, hoeveel jongeren worden werkelijk bereikt en welke onderwijsinvesteringen leveren duurzame meerwaarde op voor de regio als geheel?

10.8 Criteria, gewichten en voorwaarden

Het onderzoek stelt niet zelf definitieve gewichten vast voor kernenergie, infrastructuur of locatiekeuze. Wel gebruikt het een referentiekader om te beoordelen of gehanteerde criteria volledig, transparant en uitlegbaar zijn.

Bij kernenergie horen in elk geval klimaatprestatie, leveringszekerheid, kosten, financierbaarheid, veiligheid, restrisico, afvalbeheer, ontmanteling, water, lokale milieueffecten, biodiversiteit, sociale legitimiteit en procedurele rechtvaardigheid. Bij infrastructuur horen daarnaast netcapaciteit, tracékeuze, ruimtelijke inpassing, bouwbaarheid, logistiek, uitbreidbaarheid, grondgebruik, landschappelijke impact, veiligheid, onderhoud, gebiedsdruk en toekomstig ruimtebeslag.

Een afzonderlijk aandachtspunt is de vraag of bestaande industriegrond, havengebied en reeds verstoorde locaties aantoonbaar en navolgbaar zijn onderzocht voordat agrarisch, landschappelijk of dorpsnabij leefgebied in beeld komt. Deze industriegrond-eerst-vraag is geen absoluut verbod op andere locaties, maar wel een toets op proportionaliteit, ruimtelijke rechtvaardigheid en zorgvuldige alternatievenafweging.

Voor dorpen is vooral van belang dat criteria en gewichten niet verborgen blijven. Wanneer een locatie of tracé in beeld komt, moet zichtbaar zijn welke criteria zijn gebruikt, hoe zwaar die wegen, welke alternatieven zijn afgefallen en waarom. Elke serieuze afweging moet daarom gevoeligheidsanalyse bevatten: verandert de uitkomst wanneer landbouwgrond, gezondheid, water, landschap, sociale impact, jongerenperspectief of regionale baten zwaarder worden gewogen?

Daarbij worden niet alleen rijks- en provinciale voorwaarden betrokken, maar ook lokaal geformuleerde voorwaardenpakketten, dorpsagenda's en bewonersinbreng. Het onderzoek kijkt of zulke lokale voorwaarden herkenbaar terugkomen in bestuurlijke stukken, of duidelijk wordt gemotiveerd waarom zij wel of niet worden overgenomen, en of zij een plek krijgen in monitoring, compensatie, gebiedsinvesteringen en vervolgafspraken.

Bij die toets wordt nadrukkelijk gekeken naar schaalniveau en status. Lokale voorwaarden, gemeentelijke voorwaarden, provinciale voorwaarden, een Rijk-Regiopakket en formele vergunning- of besluitvoorwaarden zijn niet hetzelfde. Het onderzoek maakt daarom zichtbaar welke voorwaarden bestuurlijk richtinggevend zijn, welke juridisch afdwingbaar zijn, welke vooral agenderend werken en waar onduidelijkheid bestaat over eigenaarschap, weging of doorwerking.

11. Onderzoekslijnen

Het onderzoek wordt uitgewerkt in acht samenhangende onderzoekslijnen. Daarbij heeft elke laag een eigen functie: hoofdstuk 7 beschrijft actoren en belangen, hoofdstuk 10 beschrijft inhoudelijke thema's, hoofdstuk 11 beschrijft hoe die thema's worden onderzocht, en hoofdstuk 12 beschrijft welke producten dat oplevert.

11.1 Reconstructie van het lopende proces

Deze lijn brengt in beeld wat al is gebeurd, welke besluiten zijn genomen, welke procedures lopen, welke momenten eraan komen, wie waarover gaat en waar dorpen nog invloed kunnen uitoefenen. Daarbij wordt ook onderzocht hoe verschillende trajecten naast elkaar lopen en of voor inwoners duidelijk is welke tafel, procedure of overheid op welk moment werkelijk bepalend is.

11.2 Dossier- en samenhanganalyse

Deze lijn brengt de versnipperde informatie over kernenergie, 380 kV, converterstations, windaanlanding, netuitbreiding, gebiedspakketten, water, bereikbaarheid en ruimtelijke procedures samen tot één begrijpelijk overzicht.

11.3 Krachtenveld- en belangenanalyse

Deze lijn brengt de belangen, verantwoordelijkheden en verwachtingen van Rijk, provincie, gemeenten, dorpen, bewonerscollectieven, bedrijfsleven, industrie, landbouw, jongeren, onderwijs, maatschappelijke organisaties, natuur, recreatie en toerisme in beeld. Daarbij worden ook lokaal geformuleerde voorwaardenpakketten, dorpsagenda's en bewonersinbreng meegenomen als bron voor lokale gebiedskennis, zorgen, kansen en randvoorwaarden. Ook regionale overleg- en afstemmingsstructuren, zoals OZO, worden meegenomen voor zover zij relevant zijn voor agendering, bestuurlijke voorbereiding of beïnvloeding van het proces.

11.4 Integrale infrastructuur- en gebiedsdrukanalyse

Deze lijn onderzoekt welke fysieke infrastructuur nodig is, waar die mogelijk landt en welke cumulatieve druk ontstaat op dorpen, landbouwgrond, wegen, natuur, landschap, water, bereikbaarheid, recreatie, toerisme en leefbaarheid.

11.5 Analyse kennispositie gezondheid, veiligheid en leefomgeving

Deze lijn onderzoekt welke kennis beschikbaar, ontbrekend, betwist of moeilijk toegankelijk is rond straling, gezondheid, veiligheid, bouwhinder, verkeersdruk, geluid, licht, stof, risicobeleving, leefbaarheid en langdurige onzekerheid. Daarbij wordt ook gekeken welke nulmetingen nodig zijn om toekomstige effecten en cumulatieve belasting toetsbaar te kunnen beoordelen.

11.6 Water, landbouw, economie, arbeidsmarkt, onderwijs en demografie

Deze lijn brengt in beeld wat de ruimtelijke en maatschappelijke gevolgen kunnen zijn voor zoetwater, verzilting, droogte, landbouwbedrijven, bedrijfsopvolging, toerisme, natuur, grondprijzen, lokale ondernemers, tijdelijke werknemers, huisvesting, voorzieningen, onderwijs, arbeidsmarkt en demografische draagkracht van dorpen. Onderwijs wordt daarbij breed gezien in relatie tot energie, techniek, landbouw, water, zorg, klimaat, toerisme en regionale arbeidsmarktontwikkeling.

11.7 Analyse van criteria, aannamen en voorwaardenpakketten

Deze lijn onderzoekt of instrument- en locatiekeuzes navolgbaar, controleerbaar en evenwichtig zijn onderbouwd. Daarbij wordt geanalyseerd welke criteria zijn gebruikt, welke aannamen onder keuzes liggen, hoe zwaar verschillende belangen wegen en hoe het provinciale Voorwaardenpakket 2.0, het voorlopige Rijk-Regiopakket, gemeentelijke voorwaarden en lokaal geformuleerde voorwaardenpakketten op elkaar aansluiten of juist uit elkaar lopen.

Ook wordt onderzocht welke bestuurlijke of juridische status deze voorwaarden hebben, hoe zij worden gewogen, wie erop terugkoppelt en of lokale voorwaarden herkenbaar doorwerken. Het voorbeeld van Biervliet wordt hierbij betrokken als casus waarin lokaal eigenaarschap, inwonersconsultatie en bestuurlijke verwerking van dorpsvoorwaarden scherp naar voren komen.

Daarbij wordt ook gekeken naar representativiteit en legitimatie van lokale voorwaardenpakketten. Relevante vragen zijn onder meer: hoe zijn inwoners geraadpleegd, welke groepen zijn bereikt, welke stemmen ontbreken mogelijk, hoe is teruggekoppeld en hoe wordt omgegaan met verschillen tussen dorpen of binnen dorpen?

11.8 Dorpspositie, representativiteit, co-creatie en doorwerking

Deze lijn onderzoekt hoe sterk dorpen staan in het lopende proces, welke stemmen wel of niet worden gehoord, waar participatie-overbelasting ontstaat, of lokale kennis zichtbaar terugkomt in bestuurlijke afwegingen, en hoe dorpen kunnen meewerken aan voorwaarden, monitoring en gebiedsinvesteringen.

Daarbij wordt ook gekeken naar het verschil tussen een klassieke draagvlakpeiling en een onderzoek naar informatiepositie, kennisniveau, proceservaring en ondersteuningsbehoefte. Daarbij wordt expliciet onderzocht welke groepen in het proces minder zichtbaar zijn, zoals jonge gezinnen, agrariërs, ondernemers, ouderen, inwoners zonder bestuurlijk netwerk en dorpen met beperkte organisatorische capaciteit.

De onderzoekslijnen worden uitgevoerd met documentanalyse, kaartanalyse, interviews, groepsgesprekken, toetsing bij dorpsraden, analyse van zienswijzen en bestuurlijke stukken, en traceeronderzoek naar de doorwerking van lokale inbreng in besluitvorming.

12. Onderzoeksproducten

Het onderzoek levert acht samenhangende producten op.

12.1 Proces- en besliskalender

Een overzicht van lopende procedures, besluitmomenten, betrokken overheden, participatiemomenten en beïnvloedingsruimte.

12.2 Dossier- en bronnenregister

Een toegankelijk overzicht van relevante documenten, kaarten, besluiten, studies, zienswijzen, voorwaarden en bestuurlijke afspraken, inclusief status en betekenis voor dorpen.

12.3 Krachtenveld- en belangenkaart

Een overzicht van actoren, belangen, verantwoordelijkheden, spanningen, afhankelijkheden en mogelijke coalities. Deze kaart maakt zichtbaar wie waarover gaat, wie wat wil beschermen, wie welke baten verwacht, waar belangen kunnen botsen of elkaar versterken, en welke lokale voorwaardenpakketten of dorpsagenda's al beschikbaar zijn. Ook relevante regionale overlegstructuren en bestuurlijke netwerken worden hierin opgenomen voor zover zij invloed hebben op agendering of voorbereiding.

12.4 Integrale infrastructuur- en gebiedsdrukkaart

Een kaartbeeld waarin bestaande en mogelijke nieuwe infrastructuur, zoekgebieden, tracés, landbouwgrond, natuur, Natura 2000, dorpen, wegen, water, bedrijven, recreatie, toerisme en cumulatie van claims samen zichtbaar worden gemaakt.

12.5 Kennisdossier gezondheid, veiligheid, leefomgeving en water

Een begrijpelijke en controleerbare bundeling van beschikbare, ontbrekende en betwiste kennis, met aandacht voor onafhankelijke duiding van gevoelige of technisch complexe bronnen. Dit dossier benoemt ook welke nulmetingen nodig zijn voor geluid, stof, luchtkwaliteit, verkeer, gezondheid, veiligheidsbeleving, water, bodem, landschap, sociale samenhang en ervaren leefbaarheid.

12.6 Toekomstwaarde-analyse Zeeuws-Vlaanderen

Een analyse van de vraag of en hoe grote energie- en infrastructuurkeuzes bijdragen aan werkgelegenheid, verdienvermogen, onderwijs, jongerenperspectief, regionale bedrijven, voorzieningen, gezonde leefomgeving, natuur, landschap, recreatie, toerisme en brede welvaart.

Deze analyse toetst de mogelijke bijdrage aan bestaande regionale kaders, waaronder het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen. De vraag is niet of een nieuw toekomstbeeld wordt gemaakt, maar of projectkeuzes aantoonbaar bijdragen aan het bestaande regionale toekomstperspectief.

12.7 Toetsnotitie criteria, aannamen en voorwaardenpakketten

Een notitie die zichtbaar maakt welke criteria en gewichten worden gebruikt, welke aannames onder keuzes liggen, welke alternatieven zijn afgefallen, en of provinciale, regionale, gemeentelijke en lokale voorwaarden concreet doorwerken. Daarbij wordt zichtbaar gemaakt welke lokale voorwaarden zijn overgenomen, afgewezen, onbeantwoord gebleven of nog nadere uitwerking vragen.

In deze toetsnotitie wordt expliciet onderscheid gemaakt tussen voorwaarden op verschillende schaalniveaus en met verschillende status. Ook wordt gekeken hoe lokale voorwaardenpakketten, zoals dat van Biervliet, herkenbaar blijven als zelfstandige gebiedsinbreng.

12.8 Handelings- en aanbevelingsagenda

Een praktische agenda voor dorpen, bewonerscollectieven, initiatiefnemers en overheden, met concrete vragen, procesverbeteringen, benodigde second opinions, voorstellen voor co-creatie en mogelijke bouwstenen voor een provinciaal gedragen gebiedsagenda.

Daarbij wordt ook aangegeven welke aanbevelingen urgent zijn voor het lopende proces en welke aanbevelingen thuishoren in een bredere langetermijnagenda. Zo wordt voorkomen dat de onderzoeksopzet bestuurlijk te breed blijft en wordt duidelijk welke acties op korte termijn nodig zijn om informatiepositie en handelingsruimte van dorpen te versterken.

13. Fasering

Omdat het proces al loopt, is fasering essentieel.

13.1 Fase 1: snelle ordening, urgentievragen en informatiepositie

Deze fase levert op korte termijn de proces- en besliskalender, een eerste dossieroverzicht, een urgente vragenlijst en een eerste toets op voorwaarden, infrastructuur en ontbrekende informatie. Doel is dat dorpen vóór belangrijke besluitmomenten weten wat er speelt, welke informatie ontbreekt en waar nog handelingsruimte bestaat.

13.2 Fase 2: inhoudelijke verdieping en gebiedsanalyse

Deze fase werkt de kennislijnen uit rond kernenergie, gezondheid, energie-infrastructuur, bereikbaarheid, bouwlogistiek, water, landbouw, economie, arbeidsmarkt, onderwijs, demografie, leefomgeving, criteria, gewichten, alternatieven en voorwaarden. Waar informatie technisch of betwist is, wordt onafhankelijke duiding georganiseerd of aanbevolen.

13.3 Fase 3: krachtenveld, belangen, co-creatie en toekomstwaarde

Deze fase brengt belangen, verantwoordelijkheden, kansen, spanningen en mogelijke coalities in beeld. Daarbij worden de drie pijlers - werkgelegenheid en verdienvermogen, gezonde leefomgeving, participatie en co-creatie - gebruikt om te beoordelen welke voorwaarden nodig zijn om de regio sterker uit grote energie- en infrastructuurontwikkelingen te laten komen.

13.4 Fase 4: dorpspositie, doorwerking en aanbevelingen

Deze fase onderzoekt welke dorpen en groepen zijn bereikt, welke stemmen ontbreken, waar participatie-overbelasting dreigt, hoe lokale inbreng terugkomt in bestuurlijke stukken, en welke procesverbeteringen nodig zijn. De uitkomsten worden vertaald naar een handelings- en aanbevelingsagenda.

Tussen de fasen worden tussenevaluaties ingebouwd. Daarbij wordt getoetst of bewoners, dorpsraden, gemeenten en andere betrokkenen nog voldoende zijn aangehaakt, of informatie begrijpelijk en tijdig beschikbaar is, of lokale kennis zichtbaar doorwerkt en of het lopende proces nog uitlegbaar is. Zo wordt voorkomen dat het proces bestuurlijk doorgaat terwijl dorpen, bewoners of gemeenten gaandeweg afhaken.

14. Monitoring en bijsturingssignalen

Het onderzoek kijkt niet alleen terug en ordent niet alleen bestaande informatie. Het benoemt ook bijsturingssignalen: concrete signalen die aangeven wanneer aannames achterhaald raken, wanneer gebiedsdruk toeneemt of wanneer bestuurlijke herijking nodig is.

Mogelijke bijsturingssignalen zijn netaansluitduur, congestie-uren, vergunningdoorlooptijd, juridisch bezwaarprofiel, investeringskosten, kosten per vermeden ton CO₂, water- en natuurdruk, beschikbaarheid van zoetwater, bouwverkeersdruk, huisvestingsdruk, participatie-overbelasting, zichtbaarheid van lokale doorwerking, beschikbaarheid van onafhankelijke kennis, hardheid van regionale baten, lokale werkgelegenheid, onderwijsdeelname, druk op voorzieningen en maatschappelijke signalen over rechtvaardigheid en vertrouwen.

Bij monitoring hoort ook de vraag wie meet, wie rapporteert, welke nulmetingen nodig zijn, hoe lokale signalen worden ingebracht en wat er gebeurt wanneer voorwaarden of aannames niet worden gehaald. Monitoring mag niet pas na realisatie beginnen, maar moet al in de besluitvorming worden voorbereid.

Nulmetingen zijn daarbij een bestuurlijke randvoorwaarde. Zonder nulmeting ontbreekt een toetsbaar vertrekpunt om toekomstige effecten, cumulatieve belasting en naleving van voorwaarden te beoordelen. Het onderzoek kijkt daarom welke nulmetingen nodig zijn op het gebied van geluid, stof, luchtkwaliteit, verkeer, gezondheid, veiligheidsbeleving, water, bodem, landschap, sociale samenhang en ervaren leefbaarheid.

Langdurige onzekerheid wordt daarbij als zelfstandig bijsturingssignaal meegenomen. Voor bewoners, boeren en ondernemers eindigt een zoekgebied niet na een vergadering. Onzekerheid kan doorwerken in investeringsbeslissingen, bedrijfsopvolging, woningonderhoud, verkoopbaarheid, gezinsplannen, vertrouwen in overheid en het gevoel of een gebied nog perspectief heeft. Niet alleen de uiteindelijke ingreep, maar ook de jaren van onduidelijkheid kunnen maatschappelijke impact hebben.

Monitoring moet bovendien niet alleen gericht zijn op schadebeperking. Zij moet ook volgen of beloofde kansen werkelijk ontstaan: komen banen lokaal terecht, worden opleidingen versterkt, profiteren regionale bedrijven, worden voorzieningen beter bereikbaar, worden gebiedsinvesteringen uitgevoerd en neemt het vertrouwen toe?

Ook lokaal geformuleerde voorwaarden moeten in monitoring terugkomen. Wanneer een dorp, dorpsraad of bewonerscollectief concrete voorwaarden heeft benoemd, moet zichtbaar zijn of daarop wordt gereageerd, of zij worden vertaald in bestuurlijke afspraken, en hoe later wordt gecontroleerd of toezeggingen worden nagekomen.

Daarnaast zijn tussenevaluaties nodig als procesmatige vorm van monitoring. Daarbij wordt periodiek getoetst of dorpen nog aangehaakt zijn, of bewoners begrijpen wat er gebeurt, of gemeenten voldoende toegerust zijn, of voorwaarden nog actueel zijn, of nieuwe informatie tijdig wordt gedeeld en of participatie-overbelasting ontstaat. Monitoring gaat dus niet alleen over technische indicatoren, maar ook over democratische kwaliteit, informatiegelijkwaardigheid en vertrouwen.

Bij regionale baten en gebiedsinvesteringen hoort bovendien financiële monitoring. Wanneer middelen worden toegezegd voor voorzieningen, onderwijs, bereikbaarheid, leefbaarheid of gebiedsontwikkeling, moet zichtbaar zijn of deze middelen beschikbaar komen, wie ze beheert, welke afspraken eraan verbonden zijn, hoe prioritering plaatsvindt en of zij structureel bijdragen aan de regio.

15. Praktische procesverbeteringen

Het onderzoek kan leiden tot concrete procesverbeteringen:

- een gezamenlijk documentregister;
- een publieke besliskalender;
- een integrale infrastructuur- en gebiedsdrukkaart;
- een krachtenveld- en belangenkaart;
- een overzicht van lokale voorwaardenpakketten, dorpsagenda's en bewonersinbreng;
- onafhankelijke second opinions op gevoelige of technische informatie;
- gestandaardiseerde terugkoppeling op lokale inbreng;
- een representativiteitstoets voor lokale voorwaardenpakketten en dorpsinbreng;
- een industriegrond-eerst-toets;
- een voorwaardenpakket-toets waarin rijks-, provinciale, regionale, gemeentelijke en lokale voorwaarden naast elkaar worden gelegd;
- een toets op de bestuurlijke en juridische status van voorwaardenpakketten;
- een toets op financiële governance van regionale baten, compensatie en gebiedsinvesteringen;
- een toekomstwaarde-toets voor regionale baten, werkgelegenheid, onderwijs en brede welvaart;
- een toets op papieren locatiebeelden versus feitelijke gebiedswerkelijkheid;
- een expliciet onderscheid tussen draagvlakpeiling en onderzoek naar informatiepositie, kennisniveau, proceservaring en ondersteuningsbehoefte;
- een monitor op langdurige onzekerheid voor bewoners, landbouwbedrijven en lokale ondernemers;
- nulmetingen voor geluid, stof, luchtkwaliteit, verkeer, gezondheid, veiligheidsbeleving, water, bodem, landschap, sociale samenhang en ervaren leefbaarheid;
- periodieke tussenevaluaties om te toetsen of dorpen, bewoners en gemeenten nog aangehaakt zijn;
- een structurele dorpenbriefing over kernenergie en samenhangende infrastructuur;
- versterking van lokale uitlegkracht, zodat dorpsraden, bewonerscollectieven en lokaal ingevoerde inwoners complexe informatie betrouwbaar kunnen doorvertalen naar hun eigen omgeving;
- een vaste route voor signalen van dorpsraden en bewonerscollectieven richting overheden;
- een voorstel voor provinciaal gedragen co-creatie rond voorwaarden, monitoring en gebiedsinvesteringen.

Deze verbeteringen zijn bedoeld om bestuurlijke mist te verminderen, participatie-overbelasting tegen te gaan, dorpen handelingsbekwaam te maken en de verbinding te leggen tussen korte termijn besluitvorming en lange termijn gebiedsontwikkeling.

16. Afbakening

Het onderzoek neemt geen inhoudelijk eindstandpunt in over kernenergie, netverzwaring, converterstations, windaanlanding of andere ruimtelijke ingrepen. Het onderzoekt ook niet primair of dorpen een positief of negatief oordeel hebben over deze ontwikkelingen. De kern is: informatiepositie, kennispositie, gebiedsdruk, procespositie, handelingsruimte, krachtenveld, belangen, toekomstwaarde, representativiteit, doorwerking en legitimiteit onderzoeken.

Het onderzoek is ook geen nieuwe regiovisie en geen amendement op bestaande regiovisies. Het biedt bouwstenen vanuit dorpen en leefgebieden voor bestaande en toekomstige gebiedsagenda's. Daarmee blijft het aanvullend, niet concurrerend. De verantwoordelijkheid voor een breed gedragen langetermijnvisie of gebiedsagenda ligt bestuurlijk breder, met een logische rol voor provincie, gemeenten, Rijk, maatschappelijke partners en inwoners.

Juist daarom wordt het Regioplan Zeeuws-Vlaanderen niet vervangen, maar benut als bestaand toetsingskader. De vraag is of grote energie- en infrastructuurkeuzes aantoonbaar bijdragen aan brede welvaart, leefbaarheid, gezondheid, bereikbaarheid, voorzieningen, sociale cohesie en toekomstbestendigheid van Zeeuws-Vlaanderen. Daarmee wordt de onderzoeksopzet geen nieuwe visie naast de regiovisie, maar een **instrument** om bestaande regionale ambities serieus te betrekken bij concrete projectkeuzes.

Die afbakening is belangrijk omdat het dossier gevoelig is. Feiten, zorgen, waarden en onzekerheden worden van elkaar onderscheiden. Voor- en nadelen van kernenergie en energie-infrastructuur worden beide in beeld gebracht. Systeemargumenten zoals leveringszekerheid en CO₂-reductie worden serieus behandeld, terwijl lokale zorgen over gezondheid, veiligheid, landbouwgrond, water, leefbaarheid, landschap en gebiedsdruk eveneens serieus worden genomen. Tegelijk worden kansen op werkgelegenheid, kennisontwikkeling, onderwijs, regionale bedrijvigheid, voorzieningen en jongerenperspectief expliciet onderzocht.

Op die manier blijft het onderzoek inhoudelijk stevig zonder activistisch te worden. Het helpt dorpen niet door één conclusie voor hen in te vullen, maar door de voorwaarden te versterken waaronder zij zelf kunnen begrijpen, wegen en handelen. En het helpt overheden en initiatiefnemers door zichtbaar te maken onder welke voorwaarden nationale energie- en infrastructuurkeuzes kunnen bijdragen aan een sterker Zeeuws-Vlaanderen en Zeeland.

17. Kernboodschap

Grote energie- en infrastructuurplannen landen niet in lege ruimte. Zij landen in dorpen, polders, landbouwgebieden, landschappen en gemeenschappen waar mensen wonen, werken, investeren en verantwoordelijkheid dragen. Daarom is de centrale vraag niet alleen of een project technisch past. De vraag is ook of de mensen die in het gebied wonen en werken voldoende informatie, overzicht, kennis en invloed hebben om eerlijk mee te praten over de toekomst van hun leefgebied.

Kort gezegd: **informatiepositie, gebiedskennis en handelingsruimte versterken als bouwstenen voor regie op de toekomst van Zeeuws-Vlaanderen.**

Dit onderzoek brengt in beeld of Zeeuws-Vlaamse dorpen voldoende zijn toegerust om de samenhangende impact van kernenergie, energie-infrastructuur, waterclaims, bouwlogistiek, landbouw, leefomgeving, economie, onderwijs, demografie en regionale baten te begrijpen, te beoordelen en betekenisvol te beïnvloeden. Tegelijk onderzoekt het onder welke voorwaarden zulke ontwikkelingen kunnen bijdragen aan een vitale, gezonde en toekomstbestendige regio.

Daarmee verbindt het onderzoek twee opgaven die vaak gescheiden worden behandeld: de directe behoefte van dorpen aan overzicht, duiding en invloed, en de bredere regionale vraag hoe nationale energie- en infrastructuurkeuzes kunnen bijdragen aan een sterker Zeeuws-Vlaanderen. Pas wanneer systeemnodzaak, instrument-volwaardigheid, locatie- en gebiedsvolwaardigheid, voorwaardenbewaking, infrastructuurdruk, informatiepositie, krachtenveld, regionale baten, lokale voorwaarden, landbouwgrond, langdurige onzekerheid en toekomstwaarde in samenhang worden onderzocht, kan worden beoordeeld of sprake is van voldoende informatiegelijkwaardigheid én van een geloofwaardige gebiedsafweging.

De inzet is daarom niet een nieuwe visie naast bestaande regiovisies, maar een consequente toepassing ervan: **grote energie- en infrastructuurkeuzes moeten aantoonbaar bijdragen aan brede welvaart, leefbaarheid, gezondheid, bereikbaarheid, voorzieningen, sociale cohesie en toekomstbestendigheid van Zeeuws-Vlaanderen.**

De leerervaringen die daarbij ontstaan, kunnen Zeeuws-breed bijdragen aan actiever burgerschap, betere gebiedsprocessen en een sterkere verbinding tussen nationale opgaven en lokale leefwerelden. Grote energieplannen vragen immers niet alleen om technische inpassing, maar ook om erkenning van leefgebied, landbouwgrond en gemeenschap.